
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.2 (477)

В. Ф. Савченко, д.е.н., професор,
М. О. Омеляненко, студентка**СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Анотація. У статті здійснено аналіз структурної перебудови національної економіки з практичної та теоретичної точок зору. Проаналізовано процес перебудови за роки незалежності. Також розглянуті мета, завдання, пріоритети здійснення такої перебудови в Україні в найближчій перспективі та запропоновано певні напрями проведення ефективної структурної перебудови економіки нашої держави, що прискорить процес соціально-економічного розвитку України.

Ключові слова: структурна перебудова, національна економіка, народногосподарський комплекс, «голландська хвороба», економічний розвиток, галузь, виробництво, ресурси, промисловість.

В. Ф. Савченко, д.э.н., профессор,
М. А. Омеляненко, студентка**СТРУКТУРНАЯ ПЕРЕСТРОЙКА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ:
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

Аннотация. В статье осуществлен анализ структурной перестройки национальной экономики с практической и теоретической точек зрения. Проанализирован процесс перестройки за годы независимости. Также рассмотрены цели, задачи, приоритеты осуществления такой перестройки в Украине в ближайшей перспективе и предложены определенные направления проведения эффективной структурной перестройки экономики нашего государства, что ускорит процесс социально-экономического развития Украины.

Ключевые слова: структурная перестройка, национальная экономика, народнохозяйственный комплекс, «голландская болезнь», экономическое развитие, отрасль, производство, ресурсы, промышленность.

V. F. Savchenko, doctor of economic sciences, professor,
M. O. Omelianenko, student**STRUCTURAL REORGANIZATION OF NATIONAL ECONOMY:
PROBLEMS AND PROSPECTS**

Abstract. The article analyzes the structural reorganization of national economy from the practical and theoretical standpoints. The process of reorganization during the years of independence is studied. Goals, objectives, priorities of such reorganization implementation in Ukraine in the near-term outlook are considered. Certain directions of carrying out effective structural reorganization of the national economy are suggested, that is to speed up the process of socio-economic development of Ukraine.

Keywords: structural reorganization, national economy, economic system, «Dutch disease», economic development, branch, manufacturing, resources, industry.

Актуальність теми дослідження. Формування ефективної структури економіки є актуальною проблемою в контексті стратегічних завдань макроекономічної стабілізації та економічного зростання в Україні. Водночас структурна перебудова національної економіки відбувається непослідовно і вкрай неефективно, що негативно впливає на стан соціально-економічного розвитку нашої держави.

Постановка проблеми. Здійснення структурної перебудови національної економіки – ключова проблема процесу її ринкової трансформації. Ефективна структура економіки, яка відповідає соціально-орієнтованій моделі економіки ринкового типу і ґрунтується на використанні як конкурентних переваг країни у світовому поділі праці, так і переваг міжнародної інтеграції (коопера-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ції), є гарантом незалежності будь-якої держави і запорукою її динамічного розвитку. Структурна перебудова має чіткий галузевий характер і полягає в радикальній зміні пропорцій товарного виробництва. Структурна революція є продуктом НТР, яка охопила всі розвинуті країни післявоєнного періоду і активізувала суспільний поділ праці. Її головний вектор розвитку пов'язаний зі зміною секторної структури економіки, зростанням ролі сфери послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць, в яких досліджуються теоретичні основи, принципи, проблеми, пріоритети структурної перебудови національної економіки, необхідно відзначити роботи таких вітчизняних вчених, як В. Бедратий, В. Жигінас, С. Злупко, Б. Кваснюк, Г. Паламарчук, В. Предборський, Л. Ткаченко, Л. Федулова, Т. Шинкоренко та ін. Разом з тим, деякі проблеми структурної перебудови висвітлені недостатньо, а тому необхідне їх подальше розкриття на сучасному етапі розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є пошук шляхів проведення ефективної структурної перебудови національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток макроекономічної ситуації в Україні за останні роки характеризується спробою подолання негативних тенденцій та формування умов для забезпечення сталого економічного зростання. Структура економіки має велике значення для збалансованого розвитку народного господарства, його ефективного та стабільного росту. Її можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому значенні структура економіки – це комплекс галузей по виробництву товарів і послуг з відповідними технологічними і міжгалузевими зв'язками. У широкому розумінні це поняття охоплює не тільки пропорції виробництва, а й форми його організації та управління, механізм державного і ринкового регулювання.

Світовий досвід показує, що країни, де ринкові трансформації не супроводжувалися структурною перебудовою, не змогли створити ефективне ринкове господарство і увійти до групи високорозвинутих. Це зумовлено тим, що світовий ринок являє собою сферу жорсткої конкурентної боротьби і без підвищення конкурентоспроможності національних товарів спроби пробитися до нього приречені на провал.

Метою структурної перебудови є пріоритетний розвиток тих галузей економіки та підприємств, які виробляють (чи можуть виробляти) продукцію, конкурентоспроможну на світових ринках, у тому числі і на внутрішньому даної країни, в умовах конкуренції імпортованих товарів. Галузі, які в перспективі нездатні виробляти таку продукцію, повинні згорнутися, а їх підприємства закритися.

Глибока структурна перебудова перехідної економіки – обов'язкова умова використання переваг міжнародного поділу праці, у тому числі науково-технічних досягнень більш розвинутих країн.

Багато процесів структурних змін в економіці, які відбуваються під впливом НТР, є загальними для різних країн незалежно від пануючих там соціально-економічних систем. Серед цих структурних зрушень можна виділити такі:

1. Відбувається динамічний процес формування групи галузей, які забезпечують НТП і мають відносно високі темпи зростання. До них належать хімічна і нафтохімічна промисловість, електроніка і радіотехнічна промисловість, виробництво чистих матеріалів, мікропроцесорів і ЕОМ, засобів зв'язку, приладів контролю та управління тощо.

2. Змінюється співвідношення між добувними і переробними галузями на користь останніх. Така тенденція в умовах НТР є вирішальною, оскільки дає змогу знизити темпи зростання добувних галузей з виграшем для кінцевого суспільного продукту. Цьому сприяє поява безвідходних технологій, комплексної переробки сировини, енергозберігаючих технологій тощо.

3. Посилюється перерозподіл внутрігалузевих пропорцій. Це знаходить свій відбиток у зростанні питомої ваги фінішних стадій і операцій, що підвищує якість продукції.

4. Динамічно розвивається інфраструктура суспільного виробництва, сфера виробничих і побутових послуг – транспорт, зв'язок, енергетика, інформаційне обслуговування національного господарства. Різно зростає роль науки і наукового обслуговування.

5. НТР пом'якшує дію закономірності переважного зростання засобів виробництва (група А).

6. Найбільш динамічним сектором економіки за сучасних умов стає сфера послуг. Нині у ній виробляється дедалі більша частка ВВП і зосереджується значна кількість працівників.

7. В економічному розвитку розвинених країн виникають нові тенденції, що базуються на ресурсозбереженні, розробці екологічно чистих технологій та виробництв. Це призводить до виді-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

лення у науково-інноваційній політиці «екологічно» важливих технологій, виникнення нових інституціональних структур.

Структура економіки України сьогодні в цілому є неефективною, оскільки веде до відносної перевитрати природних ресурсів і, водночас, не задовольняє потреби економіки в інвестиційних ресурсах, а населення – у товарах та послугах, перш за все у продовольстві, виробах легкої промисловості та довгострокового користування.

Слід зазначити, що перебудова структури економіки – завдання переважно державного регулювання, яке тісно пов'язане з політичними, правовими та організаційними аспектами. Структурна політика – складна й багатоваріантна проблема. В загальному розумінні вона зводиться до управління матеріальними і фінансовими ресурсами, їх рухом в межах макроекономічного відтворювального процесу. Раціональне здійснення цієї політики передбачає наявність відповідних соціально-економічних відносин, які дають змогу ефективно використовувати ресурси.

Доцільне виділення таких пріоритетів у структурній політиці нашої держави:

1. Використання усіх наявних інструментів державного впливу для ліквідації існуючих диспропорцій народного господарства (розрив у розвитку промисловості, сільського господарства, сфери послуг), налагодження належної соціальної та виробничої інфраструктури.

2. Інтенсивна підтримка конкурентоспроможних на світовому ринку галузей та виробництв з метою зміни міжнародної спеціалізації господарського комплексу.

3. Пом'якшення впливу на сектори економіки, в яких створення ринкових відносин відбувається більш-менш динамічно (торгівля, сфера послуг, а в перспективі – виробництво й переробка сільськогосподарської сировини). Для стимулювання структурних змін слід використовувати різні важелі (пільги або санкції): знижені податкові ставки; звільнення від оподаткування частини прибутку, що йде на інвестування та перекваліфікацію кадрів; прискорена амортизація; пільгові умови кредитування; державне страхування від збитків, пов'язаних зі зміною господарської кон'юнктури; митні обмеження (для захисту від іноземної конкуренції тих чи інших галузей виробництва).

4. Бюджетні асигнування (субсидії, дотації) повинні направлятися не на компенсацію високих витрат виробництва, як це робилося до сих пір, а використовуватися для диверсифікації або згорання виробництва, розвитку наукомістких виробництв та ін. Наприклад, у вугільній промисловості держава повинна більшою мірою субсидувати закриття шахт, стимулювати реконструкцію і модернізацію виробництва, покривати витрати на перекваліфікацію працівників, що вивільняються [1].

При організації активної структурної політики, визначенні її основних напрямків необхідно враховувати спадщину, що залишилася нам від колишнього Радянського Союзу та розробити нову концепцію розвитку народного господарства, що передбачала б удосконалення його галузевої і регіональної структури. Концепція економічного розвитку СРСР передусім являла собою максимальну інтеграцію економіки кожної союзної республіки в загальносоюзний господарський комплекс та постійне збільшення її вкладу в розвиток останнього. Наша економіка була своєрідним «цехом» в єдиному комплексі – майже 80 % усього виробництва не мали завершеного технологічного циклу. По-друге, відбувалося випереджаюче нарощування потужностей підприємств групи «А» та військово-промислового комплексу. По-третє, було характерним повне залучення всіх природних ресурсів у процес виробництва, що призвело до значного вичерпання запасів нафти, газу, лісу тощо. Система діяла через централізований розподіл між республіками економічних, трудових та фінансових ресурсів.

Тому український господарський комплекс після проголошення незалежності залишився розбалансованим, усі його галузі стали неузгоджені між собою. Ускладнював ситуацію й той факт, що в єдиному народногосподарському комплексі СРСР економіка нашої держави спеціалізувалася на розвитку трудомістких галузей виробництва (металургія, електроенергетика), а галузі високотехнологічного спрямування недостатньо розвивалися.

Деякі області промислового спрямування (Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Харківська) перенасичені галузями важкої індустрії та підприємствами військово-промислового комплексу. У структурі промислового виробництва дані області разом з м. Києвом дають близько 50 % національного доходу країни, у них зайнято майже 60 % основних виробничих фондів.

Структурна перебудова національної економіки має забезпечувати:

- раціональне використання національних ресурсів;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- розширене відтворення суспільного виробництва та підвищення його ефективності;
- постійне зростання життєвого рівня населення [2].

Отже, структурна політика охоплює функціональне й регіональне удосконалення народногосподарського комплексу. Вирішальне значення має створення сприятливих умов для залучення інвестицій – як внутрідержавних, так і іноземних.

Необхідною умовою для проведення ефективної структурної перебудови господарського комплексу є наявність значних фінансових ресурсів. Наша держава успадкувала вкрай застарілий виробничий апарат, який потребує негайного оновлення (ступінь зносу основних виробничих фондів в Україні становить 52 %, у тому числі у промисловості – 59 % та сільському господарстві – 48 %). Успіх у реалізації інновацій істотно залежить від капіталовкладень та ефективності їх застосування. Широко поширена думка про нестачу джерел інвестування не має під собою належних підстав, але інноваційна та інвестиційна діяльність, особливо у виробничій сфері, занепала і тенденції до її активізації поки що не проявляються. Нагромаджені фінансові ресурси в декілька разів перевищують реальний обсяг капітальних вкладень. Це дає сподівання на можливість, при належній ринковій мотивації, не тільки підтримувати й розвивати життєнеобхідні інвестиційні структури, але й активізувати процес капіталотворення, що є стрижнем всієї структурної політики.

У фінансуванні структурної перебудови слід підвищити роль кредитних ресурсів: резервів, які щомісячно відраховуються комерційними банками НБУ; можливе включення в кредитну систему ресурсів пенсійних, профспілкових, страхових, зайнятості населення та ін. фондів, які зараз розпорощені по окремих банках. Перспективним кредитним ресурсом є кошти населення. Необхідно також створити банк реконструкції та розвитку, в якому концентруватимуться всі фінансові ресурси, які можна буде використовувати для структурної перебудови і технічного переобладнання всіх галузей господарства.

При проведенні структурної перебудови в нашій державі треба зосередити увагу на галузях, що визначають життєзабезпечення населення, використовуючи наявні продуктивні сили і обіговий капітал виробничої сфери. Одночасно слід забезпечити стійкість виробництва і реалізації товарів та послуг. Важливо відновити інвестиційний попит на оновлення і розвиток товарного виробництва за рахунок внутрішніх нагромаджень та інвестиційної підтримки держави. Такого роду зародками економічного росту можуть стати галузі зі швидкими темпами економічного обороту, високим стійким ринковим попитом: харчова та легка промисловості; наукоємні промислові сфери, що дають конкурентоспроможні види продукції на внутрішній і зовнішній ринки. Треба одночасно вирішити проблему нестачі енергоресурсів за рахунок зниження енергомісткості виробництва. Головним завданням є налагодження кооперованих, інтегрованих зв'язків ринкового функціонування виробничих і обігових структур, забезпечення безперервного нарощування під потреби ринку товарів і послуг для нормального життєзабезпечення населення. Після цього необхідно провести поетапне переведення всіх галузей на новітню технологічну базу. Поряд з активним інвестуванням у малий та середній бізнес, на перше місце повинні виходити інвестиції в наукоємні галузі, процеси технологічного переозброєння промисловості та сільського господарства, засобів комунікації, управління, ринкової інфраструктури [3].

Нині першочергове завдання структурної політики – подолати несприятливі тенденції, глибоку структурну кризу, надати економіці належного динамізму. Насамперед йдеться про структурні зміни та нову інвестиційну політику. Інвестиційну політику відносно окремих галузей слід здійснювати так, щоб масштаби капітального будівництва відповідали потужностям, матеріальним і трудовим ресурсам. Суть таких змін – у перенесенні центра ваги з кількісних показників на якість і ефективність, з проміжних – на кінцеві результати, з розширення виробничих фондів – на їх оновлення, з нарощування паливно-енергетичних ресурсів – на поліпшення їх використання, а також прискорений розвиток наукоємних галузей, виробничої та соціальної інфраструктури.

На стратегічних напрямках розвитку економіки слід розробляти і здійснювати комплексні програми, більш динамічно розвивати галузі, що визначають науково-технічний прогрес, забезпечують широкий економічний ефект і розв'язання соціальних завдань.

Такі програми затверджувалися і в нашій державі. Доцільно розглянути, чи було їх прийняття ефективним і чи принесло позитивні зміни в структуру економіки. З часу розробки першої програми структурної перебудови економіки України пройшло майже 15 років. Її необхідність була пов'язана з тим, що питома вага виробництва предметів споживання у загальному обсязі продукції промисловості в 1992 р. становила лише 33 %, тоді як у країнах з розвинутою економікою

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

цей показник досягав 50-60 %. Мала місце сировинна та напівфабрикатна спрямованість ринку. У структурі експорту України машини та устаткування становили лише 10 %.

У 1999 р. було розроблено другу програму структурної перебудови економіки. Її особливість – певна відмова від цілей першої програми (табл. 1).

Таблиця 1

Структура промисловості України, (%)

Галузь	Роки							
	1990	2005		2003		2007	2008	2010
		факт	перша програма прогноз	друга програма прогноз	факт			
Електроенергетика	6,3	5,1	12	4,7	4,8	5,3		
Паливна	16,5	16,9	11,3	9,4	8,3	8,1		
Чорна і кольорова металургія	24,7	17,9	20,3	22	24,3	21,3		
Хімічна і нафто-хімічна	7,3	9,3	6,1	6,1	6,4	6,3		
Машино-будування	16,4	17,9	16,6	14	14	11,4		
Легка	5,7	8,8	1,9	1	0,8	0,7		
Харчова	17,9	17,6	20,5	15	14,2	16,7		
Інші	5,2	6,5	11,3	28	27,2	30,2		
Усього	100	100	100	100	100	100		

Джерело: розраховано на основі даних статистичного щорічника України [5].

Сьогодні йдеться вже про інноваційний розвиток. Інноваціям було присвячено Парламентські слухання «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобальних викликів», які відбулися в червні 2009 р. [4].

Проаналізуємо, наскільки досягнуті цілі обох програм. Виходячи з даних таблиці, можна сказати, що цілі як першої, так і другої програм структурної перебудови економіки (перший етап першої програми – до 2005 р., проміжний етап другої програми – у 2003 р.) не були досягнуті і помітно відрізнялися між собою.

У структурі промисловості економіки України найбільшу питому вагу складає виробництво чорної та кольорової металургії, характеристики якого перевищили навіть прогнозні показники. Частка більшості галузей за досліджуваний період майже не змінилася, відчуваючи тільки ледь помітні коливання. Але не в кращий бік змінилася питома вага окремих галузей, а саме: частка паливної промисловості та машинобудування постійно зменшується, а легка промисловість взагалі вражає високими темпами зниження частки обсягів виробництва – за 1990-2010 рр. на 5 %. Прогнозні плани не були досягнуті, хоча і не передбачали здійснення в перспективі значних змін у структурі господарського комплексу. Обидві програми ставили різні завдання, незважаючи на те, що часовий проміжок між їх прийняттям незначний. Насамперед, перша програма передбачала збільшення питомої ваги машинобудування, хімічної та легкої промисловості, які не перевершили прогнозних показників навіть у 2010 р. Також мав місце відхід значень результатів від 1990 р. У другій програмі цілі були помітно знижені, особливо різко у легкій промисловості, а саме скориговані з урахуванням невдач у перебудові економіки, які мали місце. Так, передбачалося зростання питомої ваги електроенергетики та харчової промисловості, зменшення – металургії, паливної, хімічної та значною мірою легкої промисловостей. Основна причина занижених показників і подальших невдач полягає у низькій конкурентоспроможності та слабкому захисті вітчизняного товаровиробника, різкій диференціації доходів населення (падінні загального платоспроможного попиту домашніх господарств).

Щодо подальшого програмування можливо стверджувати наступне.

Енергетичну програму має пронизувати ідея переорієнтації паливно-енергетичного комплексу на застосування енергозберігаючих технологій, заміни рідкого палива вугіллям, глибшої переробки нафти, переходу АЕС на використання найбільш прогресивних видів турбін.

У металургійній промисловості є потреба повного переходу від мартенівського до киснево-конверторного виробництва сталі, впровадження установок неперервного розливу сталі, збільшення частки холоднокатаного листа, поліпшення якості металу та розширення його асортименту.

Хімічну промисловість необхідно переобладнати продуктивним устаткуванням. Продукція хімічної промисловості має зростати за рахунок сучасних видів пластмас, синтетичних волокон, фармацевтичних препаратів тощо.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Ефективність реконструкції, темпи економічного зростання значною мірою залежать від розвитку машинобудування, оскільки в ньому матеріалізуються основні науково-технічні ідеї, що визначають прогрес в інших галузях, закладається основа для широкого виходу на принципово нові ресурсозберігаючі технології, зростання продуктивності праці та поліпшення якості продукції.

Значного технічного переоснащення потребує виробнича інфраструктура, насамперед транспорт і зв'язок, а пріоритетного розвитку – харчова і легка промисловість. Виробляти прогресивне устаткування для них повинні не тільки спеціалізовані, а й інші галузі промисловості.

Реконструкція висуває нові завдання перед наукою, зокрема спрямування на потреби виробництва, впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

На структуру економіки впливають такі фактори:

- обсяги експорту та імпорту;
- інновації та капіталовкладення;
- попит домашніх господарств;
- ВПК;
- захист вітчизняного товаровиробника [6].

Розглянемо вплив експорту та імпорту на структурну політику держави (табл. 2).

Таблиця 2

Відношення обсягу експорту й імпорту товарів і послуг до їх випуску

Галузь	Роки					
	1991		2001		2010	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Економіка в цілому	13,2	15,3	21,6	21	19,8	22,8
Харчова промисловість	14	8,5	12	7,7	14,7	22,6
Легка промисловість	10	42	49,5	68,6	36,1	37,8
Машинобудування	30,5	30,8	45,6	65,1	32,5	68,9

Джерело: дані міжгалузевих балансів України на сайті <http://www.ukrstat.gov.ua> (таблиця «витрати-випуск» у цінах споживачів).

Виходячи з даних таблиці, можна сказати, що відношення сумарного обсягу експорту та імпорту за 1990-2001 рр. до загального випуску підвищилося майже у півтора рази, а потім дещо зменшилося в частині експорту і збільшилося щодо імпортової складової, що свідчить про відкритість української економіки та її значну залежність від ситуації на світових ринках. Особливо зріс цей показник у машинобудуванні – у 2 рази. У легкій промисловості частка імпорту у випуску галузі поступово зростає більш, ніж у 1,5 рази, а потім різко зменшилася. Можливо, це пов'язано із значним обсягом імпортованої давальницької сировини, тобто купуємо сировину (наприклад, тканину), шиємо і повертаємо готовий товар давальнику. Динаміка імпорту в цих галузях сприяла падінню обсягів вітчизняного виробництва, що призвело до зменшення їх питомої ваги у структурі промисловості. На ситуацію впливає низька конкурентоспроможність галузей та надмірне відкриття кордонів для іноземної продукції.

Впродовж останніх років основну частку у структурі експорту займає металургійне виробництво, яке фактично формує експортну складову української економіки. Крім того, експортні поставки продукції з переважанням ступеня її низької технологічної обробки здійснюють підприємства хімічної промисловості та нафтоперероблення. Такий високий рівень інтеграції економіки України саме у сировинні ринки, для яких притаманна, в першу чергу, цінова конкуренція, а не конкурентна боротьба технологій та нововведень, є значним ризиком для стабільного функціонування економіки нашої держави та робить її надзвичайно вразливою до цінових «шоків». Перспективною галуззю структурної перебудови може стати середньо- та високотехнологічне машинобудування.

Негативний вплив експортоорієнтованих сировинних галузей економіки на динаміку розвитку інших галузей виявляється й у стрімкому скороченні джерел формування конкурентоспроможності останніх, прагненні регіональних еліт та керівників до перерозподілу податкового, тарифно-митного навантаження на «невалютні» галузі. Так, аналіз формування експортних цін на чорні метали вказує на визначальну роль у їх структурі матеріальних витрат, що становлять близько 80 %, з яких майже половина припадає на енергоносії, що, з урахуванням низької якості металу, знижує його конкурентоспроможність до критичного рівня. Умови утримання такої конкурентоспроможності ставляться в пряму залежність від дешевизни робочої сили та залучення іноземних інвестицій для модернізації технологічних процесів і підвищення якості металопродукції,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

що означає додаткову мобілізацію факторів виробництва на користь даної галузі й одночасне ослаблення інших галузей.

Вітчизняна економіка стає все більш залежною від експортних поставок саме сировинної продукції. В імпорті переважають товари народного споживання. Споживчий попит на продукцію машинобудування також забезпечується переважно за рахунок імпортних поставок.

У нашій державі неефективна структура господарського комплексу. Ефективність виробництва у промисловості з кожним роком падає, тобто спостерігаємо від'ємні темпи приросту: у 2000 р. – -3,9 %, 2006 р. – -4,3 %, 2007 р. – -3,6 %, 2008 р. – -2,6 %, 2009 р. – -4,5 %, 2010 р. – -1,9 %. Зниження промисловості спричинене: неефективною організацією виробництва; наявністю значної кількості збиткових підприємств; високою, порівняно з розвинутими країнами, матеріало-, енергомісткістю виробництва; недосконалими технологіями ресурсозбереження. Наслідком цього є низька конкурентоспроможність продукції українського товаровиробника, незначні прибутки, а в більшості випадків навіть збитки. За роки незалежності обсяги промисловості з року в рік зменшувалися, що являє собою негативну тенденцію і потребує проведення певних заходів.

Українська економіка відчуває вплив негативних наслідків економічних перетворень, здійснених під знаком різкої зміни попередніх стереотипів і абсолютизації ринкового саморегулювання. Сьогодні можна стверджувати, що політика «змушеної» реструктуризації, при якій ринок повинен був автоматично сформувати оптимальну структуру економіки за пасивної ролі держави, із самого початку була ілюзорною. Аналіз динаміки структурних змін та структури промислового експорту дає змогу визначити хворобу економіки України за наявними симптомами. Це так звана «голландська хвороба», відповідно до якої в економіці присутні фактори й рушійні сили економічного розвитку, що стимулюють експорт, але в підсумку мають зворотній вплив на господарський комплекс, «розоряють» економіку країни в цілому [7].

Висновки. На нашу думку, сучасна концепція розвитку національного господарства повинна включати такі напрями та заходи здійснення структурної перебудови:

1. Переорієнтація народногосподарського комплексу з домінування ресурсо- та енергомістких галузей на розвиток наукомістких та високотехнологічних галузей промисловості.

2. Кооперування, комбінування та інтегрування виробництв з метою найбільш ефективного використання потужностей підприємств та створення виробничо-територіальних комплексів (кластерів) із замкнутим маловідходним та безвідходним виробництвом.

3. Структуризація господарського комплексу та його переорієнтація на пріоритетний розвиток точного, транспортного й сільськогосподарського машинобудування, електронної та електротехнічної промисловості.

4. Реформування транспортної системи, оптимізація взаємодії автомобільного, залізничного, морського, повітряного та трубопровідного транспорту.

5. Формування розвинутого агропромислового комплексу та високоінтенсивного сільського господарства.

6. Удосконалення загальногосподарських та регіональних пропорцій між регіонами, регулювання їх економічного та соціального розвитку.

7. Максимальне використання переваг міжнародного поділу праці та сприятливого географічного положення України.

Література

1. Комяков О. М. Формуємо модель нової економіки: теоретичні основи державної структурної політики на сучасному етапі / О. М. Комяков // Трибуна. – 1999. – № 11-12. – С. 15-16.
2. Беляев О. О. Економічна політика / Беляев О. О., Бебело А. С., Дибя М. І. – К. : КНЕУ, 2004. – 287 с.
3. Національна економіка / [Кузьмін О. Є., Когут У. І., Процик І. С., Кузьміна О. Є.]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 188 с.
4. Ромашкіна Е. Необхідне переосмислення теорії та практики розвитку країни, її галузей і підприємств / Е. Ромашкіна // Голос України. – 2009. – № 112. – С. 3.
5. Осауленко О. Г. Статистичний щорічник України / О. Г. Осауленко. – К. : Держкомстат, 2010. – 567 с.
6. Архангельський Ю. Деякі питання структурної перебудови економіки України / Ю. Архангельський // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 26-33.
7. Піддубна Л. Рецидив «голландської хвороби» / Л. Піддубна // Політика і час. – 2001. – № 6. – С. 78-82.

Bibliography

1. Komiakov O. M. Formuiemo model novoi ekonomiki: teoretichni osnovy derzhavnoi strukturoi polityky na suchasnomu etapi / O. M. Komiakov // Trybuna. – 1999. – № 11-12. – С. 15-16.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2. Bieliaiev O. O. Ekonomichna polityka / Bieliaiev O. O., Bebelo A. S., Dyba M. I. – K. : KNEU, 2004. – 287 s.
3. Natsionalna ekonomika / [Kuzmin O. Ye., Kohut U. I., Protsyk I. S., Kuzmina O. Ye.]. – Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2010. – 188 s.
4. Romashkina E. Neobkhidne pereosmyslennia teorii ta praktyky rozvytku krainy, yii haluzei i pidpriemstv / E. Romashkina // Holos Ukrainy. – 2009. – № 112. – S. 3.
5. Osaulenko O. H. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy / O. H. Osaulenko. – K. : Derzhkomstat, 2010. – 567 s.
6. Arkhanhelskyi Yu. Deiakі pytannia strukturnoi perebudovy ekonomiky Ukrainy / Yu. Arkhanhelskyi // Ekonomika Ukrainy. – 2010. – № 9. – S. 26-33.
7. Piddubna L. Retsydyv «hollandskoi khvoroby» / L. Piddubna // Polityka i chas. – 2001. - № 6. – С. 78-82.

Надійшла 25.08.2011